

VYDAVATELSTVO
KALLIGRAM
25 rokov existencie

George SOROS

IVAN ŽUČKA

MANTIZMUS

GLOBALIZMUS

THOMAS HOBBS

70 Edicia Domino

LAJOS GRENFEL

MOJA VLAŠŤ,
ABSURDISTAN

Kalligram

Špitzer

šesťdesiatým:

ČO JE?

2009 / 02

JURAJ ŠPITZER

SVITÁ,

ČI JE TEMNO

EDICE PRÍLIV

PRÁCE

BOHUMIL HRABAL

Kličky
na kanc

TOMÁŠ ŠTRAUSS

ALEXIS DE TOCQUEVILLE
DEMOKRACII
AMERIKE

AMIZDAT
o disente
Záznamy
písomnosti

KALLIGRAM

Rudolf Chmel (písané pre K & K)

Myšlienka založenia vydavateľstva Kalligram, vydavateľstva, zjednodušene povedané, pre náročného, ak chcete intelektuálne náročného, teda menšinového čitateľa, uzrela svetlo sveta roku 1991. Paradoxne, v čase práve sa formujúcej trhovej spoločnosti, žiaľ, veľmi rýchlo sa prispôsobujúcej konzumu, gýču, trhovo výnosnejšiemu. Prísť do časov bezbrehej trhovej spoločnosti s takým projektom bol od prvej chvíle tak trochu donki-chotský, v tom euforickom čase totálnej spoločenskej zmeny načisto idealistický počin. Ale adekvátny tomu, keď do priestoru trhu, biznisu vstúpi intelektuál. László Szigeti prišiel do slovenského vydavateľského prostredia s nie celkom tradičným konceptom (známym skôr vo Francúzsku), ktorý vychádza z vlastného, iniciačného uvažovania, myslenia o svete, nasmerovaného do akademicko-univerzitného sveta, z ktorého vydoloval za vyše štvrtstoročie dodnes ešte nie celkom docenené výkony — autorské i prekladateľské.

László Szigeti založil vo vtedajšom Česko-Slovensku v Bratislave roku 1991 vydavateľstvo síce pôvodne maďarské, menšinové, ale už od roku 1994 vydával knihy aj v slovenčine. Pokúšal sa priestor rozšíriť aj o češtinu a poľštinu, no proponovaná edícia Visegrád sa po slubnom rozbehu zablokovala na nechote podporovať ju z dotácií jednotlivých členských štátov, ako aj na všeobecnej nechote byrokracie (neexistoval ešte Visegrádsky fond). Roku 1997 však otvoril Kalligram rovnomenný vydavateľský dom aj v Budapešti a dnes patrí k najrešpektovanejším inštitúciám celomaďarského významu v tejto oblasti. Takisto ako bratislavský Kalligram v slovenskom kultúrnom prostredí.

Základná koncepcia vydavateľstva vychádzala z ambície ponúknuť najprv maďarskému a potom aj slovenskému čitateľovi to, čoho sa mu dovtedy dostávalo málo či menej: slobodné, dialogické myslenie, pluralizmus, multikultúrnosť, antiprovinčnosť, antimenšinovosť, kultúrnu integritu, ktorá rešpektuje základné liberálne hodnoty slobody a demokracie. Byť autorom, ale i čitateľom Kalligramu znamená byť členom otvorenej dielne, v ktorej erbe je sloboda, tolerancia, ale aj osobitý stredoeurópsky svet, skonštruovaný intelektuálmi pre ľudí, ktorí chcú napriek rôznosti žiť spolu, viesť zmysluplný dialóg o možnostiach, ako tento stále väčšmi sa rozkladajúci priestor poskladať do celku, v ktorom žiadna entita nestráca svoju identitu.

Vymenovať autorov kníh, ktoré Kalligram za vyše štvrtstoročie vydal, by predstavovalo veľmi dlhý zoznam, takisto ako prezentovať inšpiratívne edície, ktoré obohacujú intelektuálne a estetické záujmy slovenských i maďarských čitateľov. Ak však pripomeniem, že z vyše dvoch tisíc kníh tvorí takmer polovicu slovenská produkcia a z nej asi dve tretiny knihy spoločenskovedného charakteru, nejde v žiadnom prípade iba o kvantitu. V časoch silnejúceho morálneho relativizmu, ako hovorí jeden z jeho autorov Adam Michnik, je totiž Kalligram inštitúciou slobody. Garantujú tu mená ako Bauman, Brösl, Bútor, Debeljak, Esterházy, Gati, Habermas, Holländer, Kolakowski, Konrád, Kornai, Kusý, Lipták, Márjai, Marcelli, Menasse, Mészöly, Michnik, Nádas, Plešu, Romsics, Spiró, Šútovec, Tischner, Vilikovský, Zajac, aby som menoval len zlomok autorského zázemia vydavateľstva. Reprezentatívne edície Domino, OS, Váhy, Eseje, Anthropos, Majstri vied,

Filozofia do vrecka, Ad fontes, Knižnica slovenskej literatúry, Svetová próza či najnovšie Exempla iuris mapujú to najhodnotnejšie z literatúry a humanitných vied nielen v národných či stredoeurópskych, ale i v európskych a svetových súvislostiach.

V spoločnosti naklonenej dnes viac konzumu a gýču ako zmysluplnému diskurzu vzdelancov o rozpornom svete okolo nás, predstavuje vydavateľstvo Kalligram v slovenskom aj maďarskom prostredí nádej, že koniec kultúry a kultúrnosti sa – zatiaľ – predsa len nekoná. A aspoň malý lúč svetla pre vzdelaného čitateľa, ktorý ešte, chcem veriť, nerezigoval.

ČO JE DNES NEDOSIAHNUTEĽNÉ, ZAJTRA TI SPADNE DO LONA*

Martin Bútorá

Nevieme ešte, čo napíše György Konrád o svojej dnešnej bratislavskej návšteve. O tej spreď šiestich rokoch napísal v jednej z esejí, ktoré dnes máme pred sebou: „Je to výborný pocit ísť do Bratislavy s vedomím, že človeka volajú hlasy priateľov, aby slobodne prehovoril k stopäťdesiatim tisícom ľudí na námestí.“ Je nás tu dnes trochu menej ako vtedy, hoci priateľov má György Konrád medzičasom na Slovensku určite viac. A po dnešku pribudnú ďalší, budúci čitatelia jeho knižky s príznačným názvom Masky sa vracajú.

Konrádových dvadsaťtri esejí tematizuje skúsenosť, ktorá je dôverne známa aj na Slovensku. Nájďeme uňho vari všetky témy, ktoré sú aj kľúčovými slovenskými témami. To je povzbudzujúce, zvyšuje to priestory dorozumenia, a svojím spôsobom to potvrdzuje autorovo dávne presvedčenie o tom, že ako Stredoeurópania „máme spoločné vlastnosti“, že naše „ulice a mestské štvrte sú takmer zameniteľné“, že spolu obývame priestor typicky stredoeurópsky čiže zahustený: nemáme kam odísť jeden pred druhým, niet neosídleného priestoru, kde by sme sa mohli pred ostatnými ukryť.

Skľučujúcejšie je, že sa nám zatiaľ iba v malej miere podarilo to, čo Konrád označuje ako prijateľný spôsob života v takomto zahustenom priestore – totiž „vybásniť inteligentné životné stratégie, pružné životné pomery“.

Konrád toto prostredie pozná dôverne, z mnohých stránok. Ohmatal ho ako kurátor, pracovník poručenského úradu, skúmal ho ako urbánny sociológ. Zažil typické dilemy spojené s onými profesiami i s onou dobou. Má vôbec zmysel, ako o tom písal Petr Rákos, zmierňovať neznesiteľné, hojiť neliečiteľné, napravovať vyšintutých, pomáhať biednym, zastať sa bezbranných – navyše, pokúšať sa o to všetko za cenu kompromisov s vrchnosťou? Nepomáha sa tým vlastne systému, aby sa udržal? Nezlepšuje „dobrá práca“, drobné zlepšovanie života vyhliadky zlého režimu na prežitie?

* Prednesené na prezentácii knihy Györgya Konráda Masky sa vracajú (Edícia Domino, Bratislava, Kalligram, 1995), Bratislava, 27. 11. 1995. Vyšlo v publikácii Martin Bútorá: Odklíňanie. Bratislava, Kalligram, 2004.